

C: Benim Yolculuğum

Hepatit C ilerleme ve evreleme

Karaciğerle ilişkili diğer birçok hastalıkta olduğu gibi hepatit C de uzun yıllar evreler halinde ilerler. Bu virüsle enfekte insanların hastalığın ilerlemesini doktorlarıyla konuşmaları önemlidir çünkü bu görüşmeler tedavi seçeneklerinin zamanlaması ve uygunluğuna karar vermelerine yardımcı olacaktır.

Hepatit C ilerleme

Hepatit C ilerlemesine ilişkin dört evre bulunur – akut enfeksiyon, kronik enfeksiyon, kompanse siroz ve dekompanse siroz.¹

Akut enfeksiyon

Akut enfeksiyon hepatit C'nin en erken evresidir. Hepatit C virüsü kişinin kan dolaşımına girdiğinde karaciğer hücrelerine nüfuz eder ve çoğalmaya başlar. Bağışıklık sistemi virüs ile enfekte olmuş hücreleri saptar ve onları yok eder. Karaciğer hücrelerinin yok edilmesi akut hepatit C olarak bilinir. Enfekte insanların yaklaşık %20 ila %30'u hepatit C virüsünü akut evrede yenmeyi başarır.¹

Kronik enfeksiyon

Hepatit C, hasta altı aydan daha uzun süre enfekte kalırsa (uzun süre devam eden bir enfeksiyon) ve hastanın bağışıklık sistemi virüsü yenmeyi başaramazsa ilerler. ¹ Bu hastalık üzerinde yapılan çalışmalar enfekte hastaların %80'inin kronik enfeksiyon geliştirdiğini gösteriyor.¹ Hepatit C kronik hale geldiğinde, iyileşme için tıbbi müdahale gerekli olur.¹

Kompense siroz

Kronik hepatit C enfeksiyonu ilerledikçe 'fibröz' olarak bilinen bir karaciğerde skarlaşmaya neden olabilir. Skar dokusu arttıkça, karaciğerin metabolik fonksiyonları bozulmaya başlar.¹ 'Siroz' skarlaşma sürecinin son aşamasıdır ve karaciğer yapısının değiştiği noktadır.² Hepatit C hastalarının %10 ila %20'si siroz geliştirirler.³

Sirozun erken evrelerinde karaciğer hala fonksiyonlarını yerine getirmeye devam edebilir ya da skar doku nedeniyle oluşan hasarı 'kompanse' edebilir ve buna 'kompanse siroz' adı verilir. Bu evre boyunca çoğu kişi kronik evrede yaşadıkları semptomlara ek başka semptomlara sahip olmazlar ve hastalık ilerlemesine rağmen semptomsuz kalmaya devam edebilir.²

Dekompanse siroz

Sirozdan dolayı ortaya çıkan komplikasyonlar karaciğer fonksiyonlarını bozar ve bu evre 'dekompanse siroz' olarak adlandırılır. Kompanse sirozdan dekompanse siroza geçiş birçok yılda gerçekleşebilir. Araştırmalara göre kompanse siroza sahip insanların %20'si beş yıl içinde dekompanse siroz geliştiriyor.² Buna bir on yıl daha eklendiğinde oran %30'a yükseliyor.²

Siroz komplikasyonları hepatit C sorununda önemli bir ölüm nedenidir ve sirozlu insanların yaklaşık %3'ü her yıl hepatosellüler kanser (HCC) denilen bir karaciğer kanser türü geliştirirler.⁴

Hastalığın ilerlemesini etkileyen faktörler

Hepatit C'nin siroza ilerlemesi oldukça farklı yollardan olabilir ve çok sayıda faktöre bağlıdır. Enfekte olunan süre siroz ve karaciğer kanseri geliştirme riskinde en muhtemel faktördür.⁵ Hastalığın ilerlemesini hızlandıran diğer etkili faktörler arasında şunlar bulunur:⁶

- Enfeksiyonda yaşın ilerlemiş olması
- Cinsiyetin erkek olması
- Alkol tüketimi
- Obezite
- İnsülin direnci ve tip 2 diyabet
- Bağışıklık sisteminin baskılanması (solid organ naklinden sonra ve tedavi edilmemiş HIV enfeksiyonunda ortaya çıkan gibi)

Genotipin hastalığın ilerlemesini etkilediğini onaylayan hiçbir kanıt bulunmamaktadır. 'Genotip' tanımı için lütfen 'C: Benim Yolculuğum' kaynak kütüphanesini ziyaret edin.⁵

Hastalık ilerlemesini saptayan testler

Bir hastaya tedavi önerisinde bulunurken karaciğer hastalığının ciddiyeti önemli bir rol oynar.⁷ Bunun gibi, siz ve doktorunuzun tedaviye başlamadan önce hastalığın ne kadar ilerlemiş olduğunu biliyor olmanız çok önemlidir.

Hastalığın ilerleme derecesi karaciğer testi ya da daha doğru bir karaciğer biyopsisi ile test edilebilir. Doktorunuz sizin için en uygun testleri önerecektir ve aşağıda bilginize muhtemel testlere genel bir bakış sunulmuştur.

C: Benim Yolculuğum

Hepatit C ilerleme ve evreleme

Karaciğer testleri

Karaciğer testleri karaciğerdeki inflamasyonun boyutunu ve fonksiyonlarını gerektiği gibi yerine getirme becerisini belirlemek üzere gerçekleştirilen kan testleridir. Aşağıdakiler en bilinen karaciğer testleridir.^{8,9}

- **Aspartat aminotransferaz (AST) ve alanin aminotransferaz (ALT):** Bu testler kanda AST ve ALT diye bilinen enzimlere bakar. Normal koşullarda bu enzimler karaciğer hücrelerinde bulunurlar ancak karaciğer hasar gördüğünde kan akışına yayılırlar. ALT değeri karaciğer hücre hasarı için AST değerine kıyasla daha spesifik bir test olarak düşünülür. AST değeri aynı zamanda vücutta herhangi bir yerdeki kas hasarına da işaret edebilir.⁸
- **Gamma-glutamil transferaz (GGT):** GGT testi, safra karaciğere safra kanalı tıkalı olduğu için gerektiği gibi aktarılamadığında ortaya çıkan obstrüktif karaciğer hastalığının bir işaretini sunar. GGT düzeyleri genellikle alkol kullanmış ya da kullanmakta olan ya da diğer karaciğer için toksik maddeleri kullanan kişilerde yüksektir ancak alkolle bağlı olmayan karaciğer yağlanması hastalığının (NAFLD) ya da basitçe karaciğer yağlanması bir özelliğidir.⁸
- **Bilirubin:** Bu yaygın bir karaciğer fonksiyon testidir. Bilirubin hemoglobinden ve safradaki (karaciğerde yapılan sarı/yeşil madde) temel pigmentten oluşur. Yüksek düzeyler sarılık nedenidir.⁸
- **Albumin:** Albumin çok önemli bir proteindir ve özellikle de hastalık ilerlemekte ise kronik karaciğer hastalığında tükenir. Ancak albumin düzeyleri kötü beslenme gibi başka nedenler yüzünden azalabilir.⁸
- **Pıhtılaşma testleri:** Karaciğer kanın normal pıhtılaşmasında (koagülasyon) önemli bir rol oynar. Bir kişinin karaciğeri hasar gördüğünde kanı çok inceleyebilir ve daha kolay bir şekilde morarma olur. Pıhtılaşma testleri, protrombin süresi (kanın pıhtılaşma süresi) normalden daha uzun ise kötüye giden kronik karaciğer hastalığının işareti olabilir.⁸

Karaciğer test sonuçlarınız semptomlarınız ile uyuyorsa ya da belirli bir sonuç yapısı oluşmaya başlamışsa, doktorunuz ilave test yapılmasını önerir.^{8,9}

Karaciğer biyopsisi

Biyopsi vücuttan bir doku örneğinin mesela karaciğer dokusu, alınarak mikroskop altında incelendiği bir işlemdir. Karaciğer biyopsisi karaciğerde skarlaşmanın derecesini ('fibröz derecesi' olarak da bilinir), karaciğer inflamasyonunun boyutu ve kişinin siroz geliştirip geliştirmediğini açıklayan en bilgi verici işlem olarak görülür.¹

Karaciğer biyopsisi kısa bir ameliyat gerektirir ve çoğunlukla insanlar aynı gün eve dönebilirler. Bu prosedür üst karın bölgesine ince bir iğne sokularak karaciğerden çok küçük bir örnek alınmasını gerektirir.⁹

Karaciğer için görüntüleme testleri

Ultrason adı verilen bir teknik (yüksek frekanslı ses dalgaları) bir doktor tarafından karaciğer resimlerinin çekilmesi için uygulanabilir. Bu hamilelikte rutin olarak uygulanan ultrason ile benzer bir tekniktir. Doktorunuzun karaciğerde kanser gelişip gelişmediğini anlamasına ve siroz derecesini saptamasına yardımcı olacak iki adet farklı ultrason testi mevcuttur.

Hepatit C'li ve HCC (bir karaciğer kanser türü) geliştirme riski taşıyan hastalar genellikle rutin olarak karaciğerde kanser oluşumu olup olmadığını görmek için karaciğer ultrason testi olurlar. Bu tür ultrason testi bazen karaciğer sirozu olan hastalarda çok net olmayan sonuçlar üretebilirler, bu hastalar genellikle bilgisayar tomografisi (CT) ve manyetik rezonans görüntüleme (MRI) olmak üzere daha fazla test yaptırırlar.¹⁰ Gördükleri tedavi ile süren virolojik yanıt vermeyi (SVR) başarmış sirozlu hastaların ayrıca her altı ayda bir, karaciğer kanserine karşı ultrason kontrolü yaptırmaları önerilir.⁶

Bir başka görüntüleme testi, FibroScan®, basit, hızlı ve invaziv olmayan bir testtir ve kişinin karaciğerindeki sirozu varlığını ve ciddiyetini değerlendirmek için ultrason transient elastografi denilen bir teknik kullanır. Bu testin sonuçları doktorlara kişinin sirozu olup olmadığını ve karaciğer hastalığının evresini anlamaya yardım eder. Bu bilgi onlara hasta için en uygun tedaviyi saptamalarına yardım eder.¹¹

Univ. Prof. Dr. Markus Peck-Radosavljevic, Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı, Dept. of Gastroenterology & Hepatology, Medizinische Universität Wien.

¹ ELPA: "Hepatitis C Understanding a silent killer," September 2012. http://www.elpa-info.org/tl_files/elpa_downloads/2012/ELPA-HepC_Booklet2012-FINAL-small.pdf adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015

² The Hepatitis C Trust. Compensated cirrhosis. <http://www.hepctrust.org.uk/compensated-cirrhosis>, adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015

³ EASL. The burden of liver disease in Europe: a review of available epidemiological data. 2013. http://www.easl.eu/assets/application/files/54ae845caec619f_file.pdf adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015

⁴ Andrade, L.J.O. et al. Association between hepatitis C and hepatocellular carcinoma. *Journal of Global Infectious Diseases*. 2009. 1(1): 33-37. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2840947/> adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015

⁵ Hepatitis Australia. 2013. Disease Course of Hepatitis C. <http://www.hepatitisaustralia.com/disease-course-of-hep-c/>, adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015

⁶ EASL. 2014 EASL Clinical Practice Guidelines: Management of hepatitis C virus infection. *Journal of Hepatology*. 2014. 60: 392-420. http://www.easl.eu/assets/application/files/bdb06ff135c7ccb_file.pdf adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015

⁷ EASL. "EASL Recommendations on Treatment of Hepatitis C 2014," April 2014. <http://files.easl.eu/easl-recommendations-on-treatment-of-hepatitis-C.pdf>, adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015

⁸ British Liver Trust. Liver function tests. <http://www.britisHLiverTrust.org.uk/liver-information/tests-and-screening/liver-function-tests/> adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015

⁹ Hepatitis Australia. 2014. Tests and Hep C. <http://www.hepatitisaustralia.com/tests-and-hep-c/>, adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015

¹⁰ Olivia, M.R. & Saini, S. Liver cancer imaging: role of CT, MRI, US and PET. *Cancer Imaging*. 2004. 4: 542-546. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1435346/> adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015.

¹¹ Afdhhal, N.H. FibroScan in the diagnosis of hepatitis C virus infection. *Gastroenterology & Hepatology*. 2013. 9(8): 533-535. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3980999/pdf/GH-09-533.pdf>, adresinde bulunabilir. Erişildi Ocak 2015